

“Vücub ve vahdâniyet-i İlâhiye ve evsâf ve şuûnât-ı Rabbâniye” tabirlerini izah eder misiniz?

Vücub, vacib olma demektir. Allah, Vacibu'l-Vücuddur, yani varlığı vacibdir, zâtındandır, kadîm ve bâkidir, olmaması muhaldir. Kudret bahsinde Allah'ın kudretinin zâtî olduğu, yani hariçten verilmiş, yaratılmış bir kudret olmadığı beyan edildikten sonra bu kudrete aczin giremeyeceği “Zâtî olan zail olamaz. Bir şey zâtî olsa onun zıddı ona ârız olamaz” ifadeleriyle beyan ediliyor. Zât için yapılan bu açıklamaları vücud sıfatı içinde de aynen düşünebiliriz. Allah'ın varlığı zâtındandır, başka birinin var etmesiyle var olmuş değildir. O halde vücudun zıddı olan adem (yokluk) o varlığa ârız olamaz.

Masivanın, yani Allah'tan gayrı her şeyin varlığı mümkün grubundadır, Allah'ın var etmesiyle var olmuşlardır, bunlara adem ârız olabilir, yani İlâhî kudretle yaratılan bu varlıklar Allah'ın dilemesiyle de varlık sahasından silinebilirler.

Vahdaniyet, Allah'ın bir olduğunu ifade eder. Bu birlik, “varlığı Vacib, Kadim ve Baki ancak Allah'tır, bu sıfatlara sahip yegâne zât O'dur,” mânâsındadır.

Evsaf, sıfatlar demektir. Bunlar da zâtî ve sübutî olmak üzere ikiye ayrılır.

Zatî Sıfatlar:

1. Vücut (Varlık),
2. Kıdem (Ezeliyet, evveli olmama),
3. Beka (Ebediyet, ahiri olmama),
4. Vahdaniyet (Bir olma, şeriki bulunmama),
5. Kıyam binefsihi (Varlığının devamının zatından olması, başkasının yardımıyla olmaması),
6. Muhalefetün-lil-havâdis (Zatının mahlûkatın zatlarına ve sıfatlarının da mahlûk sıfatlarına benzememesi).

Sübutî Sıfatlar:

1. Hayat
2. İlim
3. İrade

-
4. Kudret
 5. Sem (iřitme)
 6. Basar (görme)
 7. Kelâm
 8. Tekvin (Yaratma, var etme.)

Bu tasnif Maturidi mezhebine göredir. Diđer itikad imamımız İmam Eř'arî'ye göre ise sübutî sıfatlar yedidir. Tekvin sıfatı müstakil olarak düşünölmeyip irade ve kudretle birlikte mülahaza edilir.

şuunât'a gelince, bu kelimenin Türkçe'mizde tam bir karşılığı yoktur. İnsanlar için bunun karşılığı kabiliyet veya karakter olabilir, ancak Allah hakkında kabiliyet ifadesi kullanılmaz.

şuunâtın Nur Külliyyatında iki tarzda nazara verildiğini görüyoruz.

Birisi, lezzet-i mukaddese,..., lütuf, kahır ve emsali ře'nlerdir.

Diđeri ise, Halıkıyet, Rezzâkiyet, Rububiyet şeklindeki ifadelerdir. Halk (yaratmak) fiildir, Hâlık (yaratıcı) isimdir, Hâlıkıyet ise şuunât-ı İlâhîyeden bir ře'ndir. Nurlarda zât, şuunat, sıfat, esmâ, ef'al...şeklindeki sıralamadan anlaşıldığı gibi şuunât zatttan hemen sonra gelir. Sıfatların tecellisiyle mahlûkat âlemi yaratılmadan da İlâhî şuunât vardı.

Meselâ, Halıkıyet yani yaratıcı olmak şuunattandır. Hiçbir varlık yaratılmadan da Allah'ın yaratıcılığı vardı. Allah mahlûkatı yaratmayı irade ettiğinde kudretiyle ve sair sıfatlarıyla eşyayı vücuda getirdi, böylece esmâsını tecellî ettirmiş oldu. Buna göre, sıfatları faaliyete geçiren şuunâttır.

Bunun en açık misali řu hadîs-i kudsîdir:

“Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeye muhabbet ettim ve mahlûkatı yarattım.”

İşte bilinmeye muhabbet etmek İlâhî şuunâttandır ve sıfatların tecellisine esas olmuştur.